

The Quad (Quadrilateral Security Dialogue)

กลุ่มสนทนาด้านความมั่นคงจตุรภาคี

น.อ.พิชิตพล วัฒนอมงาม

ในปัจจุบันที่ประเทศจีนมีการเติบโตอย่างรวดเร็วขึ้น ได้มีการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจไปยังกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ตลอดจนไปจนถึงยุโรป ผ่านยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม (Belt and Road Initiative: BRI) นอกจากนี้ยังมีการแผ่อิทธิพลทางทหารในแถบทะเลจีนใต้ โดยการสร้างเกาะเทียมและฐานทัพบริเวณแนวปะการังจอห์นสันใต้ (Johnson South Reef) และแนวปะการังไฟรี่ครอส (Fiery Cross Reef) ใกล้กับหมู่เกาะสปรตลีย์ (Spratly Islands) ซึ่งในบริเวณดังกล่าวเป็นที่อ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองของประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายประเทศ

ด้วยเหตุนี้ทำให้หลายประเทศเกิดความไม่ไว้วางใจในการแผ่อิทธิพลทางเศรษฐกิจและทางทหารของจีน และได้มีการก่อตั้งกลุ่มสนทนาด้านความมั่นคงจตุรภาคี ประกอบไปด้วย ๔ ประเทศใหญ่ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ เพื่อคานอำนาจในการขยายอิทธิพลของจีน

ที่มาของ The Quad

การรวมตัวของ ๔ ประเทศขึ้นเป็น The Quad เริ่มจากวิสัยทัศน์ของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น นายชินโซะ อาเบะ (Shinzo Abe) ตั้งแต่ปี ค.ศ.2007 (พ.ศ.๒๕๕๐) โดยได้ร่วมพูดคุยกับผู้นำของอินเดีย ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา จัดการสนทนาด้านความมั่นคงแบบจตุรภาคีของ ๔ ประเทศเพื่อเชื่อมโยงมหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดียเข้าด้วยกัน เป็นการคานอำนาจการขยายอิทธิพลของประเทศจีนที่กำลังแผ่ขยายจากทะเลจีนใต้ไปยังมหาสมุทรอินเดีย และประเทศในแถบยุโรป แต่การดำเนินการของกลุ่ม The Quad ก็ต้องยุติลงในปีต่อมา (2008) เนื่องจากออสเตรเลียได้ถอนตัวออกจากกลุ่มเพราะเกรงจะส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจการค้ากับจีน ทำให้อีก ๓ ประเทศที่เหลือไม่มีการสานต่อความสัมพันธ์หรือมีข้อตกลงในการดำเนินการอย่างจริงจัง จวบจนกระทั่งในปี ค.ศ.2017 (พ.ศ.๒๕๖๐) นายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ริเริ่มความสัมพันธ์ของ ๔ ประเทศกลุ่ม The Quad โดยการแสดงวิสัยทัศน์ในที่ประชุม APEC CEO Summit ที่ประเทศเวียดนาม เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๖๐ ชูนโยบายการสร้างอินโดแปซิฟิกให้เป็นภูมิภาคที่เสรีและเปิดกว้าง (Free and Open Indo-Pacific: FOIP)

ยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิก (Indo-Pacific Strategy)

เป็นที่รู้กันดีอยู่แล้ว สหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลกมาตลอด แต่หลังจากที่จีนเปิดประเทศและมีการพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม ตลอดจนจนการพยายามสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียและในโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการ BRI ของจีนทำให้สหรัฐหันมาให้ความสำคัญกับประเทศในทวีปเอเชียมากขึ้นเพื่อสกัดกั้นการเจริญเติบโตของจีน สหรัฐอเมริกาจึงถือว่าภูมิภาคอินโดแปซิฟิกเป็นสนามยุทธศาสตร์อันดับต้น (Priority Theater) ที่ต้องเข้ามาดำเนินการ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิก คือ FOIP ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ 3S โดยมี ๓ เสาหลัก และมีการดำเนินการ 3P ดังนี้

วิสัยทัศน์ 3S ประกอบด้วย Sovereignty คือการเคารพอธิปไตย, Strong คือการสร้างความเข้มแข็งแก่พันธมิตรและหุ้นส่วน และ Sattellites to None คือการไม่ให้ประเทศในภูมิภาคตกเป็นบริวารในอิทธิพลของใคร ซึ่งถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า วิสัยทัศน์ ๓ ข้อนี้มุ่งเป้ากระแทกจีนที่วางตัวเป็นพี่ใหญ่และค่อนข้างเอาแต่ใจในกรณีพื้นที่ทับซ้อนบริเวณทะเลจีนใต้ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อินโดแปซิฟิกด้วย

เสาหลัก ๓ เสา ประกอบด้วย

๑. เสาหลักด้านการเมืองการปกครอง คือ มุ่งทำให้อินโดแปซิฟิกเป็นภูมิภาคที่ปลอดภัยจากการคุกคามของประเทศใด ๆ เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมคุณค่าประชาธิปไตย

๒. เสาหลักด้านเศรษฐกิจ คือ มุ่งทำให้อินโดแปซิฟิกมีการค้าเสรี มีการลงทุนที่เป็นธรรมและเชื่อมโยงกันอย่างไม่มีการปิดกั้น ทั้งทางเรือ ทางอากาศ และทางไซเบอร์

๓. เสาหลักด้านความมั่นคง คือ มุ่งทำให้อินโดแปซิฟิกมีความมั่นคงทั้งในด้านการเดินเรือ การเดินอากาศ การต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติ โจรสลัด และการก่อการร้าย

การดำเนินการ 3P ประกอบด้วย

๑. Preparedness คือการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหาร การลงทุนเพื่อพัฒนากองทัพ และเทคโนโลยีทางทหาร

๒. Partnership คือการร่วมมือกับพันธมิตร/หุ้นส่วน เพื่อสร้างเสริมสมรรถนะและพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติการร่วม (Interoperability)

๓. Promoting a network region คือการสร้างเครือข่ายพันธมิตร โดยอาศัยกลไกทวิภาคี ไตรภาคี และพหุภาคี ตลอดจนการสร้างสถาปัตยกรรมทางความมั่นคงแบบเครือข่ายในภูมิภาค

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ FOIP มีการขับเคลื่อนโดยยุทธวิธี 5C ประกอบด้วย Confrontation หรือการเผชิญหน้า Containment หรือการปิดกั้น Counterbalance หรือการถ่วงดุล Circlement หรือการปิดล้อม และ Competition หรือการแข่งขัน อันจะนำไปสู่ C สุดท้ายคือ Conflict หรือความขัดแย้ง

การดำเนินการของอาเซียน (ASEAN)

จากยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจมองได้ว่าเป็นการดำเนินนโยบายในลักษณะของการหาพรรคพวกจากกลุ่มประเทศที่อยู่ในภูมิภาคอินโดแปซิฟิก เพื่อต่อต้านจีน ซึ่งกลุ่มประเทศอาเซียนถือเป็นเป้าหมายใหญ่ของสหรัฐอเมริกา เพราะเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอินโดแปซิฟิก ในขณะที่อาเซียนก็ยังคงต้องพึ่งพาจีนในด้านเศรษฐกิจ และในด้านความมั่นคง อาเซียนเองก็ไม่อยากมีปัญหากับจีน แต่ก็ไม่อยากขัดกับ The Quad เช่นกัน

ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ ๓๔ ที่กรุงเทพฯ เมื่อ ๒๒ - ๒๓ มิ.ย.๖๒ ได้มีการออกเอกสารทรรศนะของอาเซียน (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific: AOIP) โดยระบุว่า AOIP ไม่ใช่ปฏิญญา ไม่ใช่ยุทธศาสตร์ ไม่ใช่ความตกลง ไม่ใช่เอกสารวิสัยทัศน์ และไม่มีข้อผูกมัดระหว่างประเทศ โดยมีเนื้อหาสรุปได้ว่า อาเซียนมีแนวทางรองรับยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกด้วย 5C เช่นกัน แต่ 5C ของอาเซียนประกอบด้วย Community คือการสร้างประชาคม Cooperation คือการเน้นความร่วมมือ Connectivity คือการสร้างการเชื่อมโยง Complementarity คือการเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน และ Centrality คือความเป็นแกนกลางหรือเป็นศูนย์กลางที่ตรงไปตรงมา หรืออาจสรุปได้ว่า อาเซียนจะเป็นมิตรกับ The Quad และเป็นมิตรกับจีน

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมอาเซียน ซึ่งในปี ๖๒ ที่ผ่านมามีได้รับหน้าที่เป็นประธานอาเซียน และได้แสดงบทบาทในการจัดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนจนกระทั่งเกิดเป็น AOIP เสมือนเป็นการประกาศตัวเข้าไปเป็นศูนย์กลางโดยไม่ขัดแย้งหรือคล้อยตามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทั้งหมด ซึ่งคงต้องดูต่อไปในอนาคตว่า มหาอำนาจสองขั้วใหญ่จะดำเนินการต่อไปอย่างไร โดยเฉพาะ The Quad ที่ยังมีความไม่แน่นอนสูง ในความคิดเห็นส่วนตัวแล้ว ผู้เขียนเชื่อว่า อินเดีย ญี่ปุ่น และออสเตรเลียก็คงไม่อยากจะประกาศตัวเป็นศัตรูกับจีนอย่างชัดเจนเหมือนอเมริกา เพราะทั้ง ๓ ประเทศนี้อยู่ไม่ไกลจากจีนนัก และยังมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันผู้นำของอเมริกาคนปัจจุบันก็แสดงความไร้ซึ่ง

วุฒิภาวะในหลายเรื่องหลายเหตุการณ์ อาจทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือ และนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจ
ในระหว่างกลุ่มประเทศ The Quad จนอาจเกิดการแยกกลุ่มกันเหมือนที่เกิดขึ้นแล้วเมื่อปี 2008 ได้

บรรณานุกรม

ยุทธศาสตร์สหรัฐและทรศนะอาเซียน ว่าด้วย‘อินโด-แปซิฟิก’ : โดย ดร.ชัยยงค์ สัจจิตานนท์

https://www.matichon.co.th/article/news_1567495

อาเซียน ณ จุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก

<https://www.the101.world/asean-in-the-indo-pacific-strategy/>

แนวคิดอินโด – แปซิฟิก (Free and Open Indo - Pacific)

<http://www.eastasiawatch.in.th/th/articles/politics-and-economy/683/>

The Quadrilateral Security Dialogue (Quad)

<http://www.geopolitika.hu/en/2018/10/11/the-quadrilateral-security-dialogue-quad/>